

A terrorizmus hatása a nemzetközi idegenforgalomra

VARGA HENRIETT
BAGDI RÓBERT

Összefoglalás

A terrorizmus problémája napjainkban már-már a globális felmelegedéssel egyenértékűnek mondható, mert minden területen, így az idegenforgalomban is megjelenik hatása. Abban azonban megoszlanak a vélemények, hogy ez a hatás milyen szintű, illetve, hogy kizárólag negatív, vagy vannak esetleg pozitív aspektusai is.

Munkánkban a terrorakciók turizmusra gyakorolt hatását vizsgáljuk, elemezve az egyes idegenforgalmi kínálatot alkotó elemek és a merényletek közötti összefüggéseket. Kitérünk rá, hogy a közlekedés, szálláshelyek és rendezvények ellen elkövetett támadások milyen következménnyel járnak a desztinációk látogatóforgalmának alakulására, s hogy hogyan befolyásolják az utazási szokásokat.

Végül, bár abszurdnak tűnik, foglalkozunk a terrorizmus pozitív hatásaival is.

Kulcsszavak: terrorizmus, hatás, nemzetközi, idegenforgalom, szokás,

The effects of terrorism on international tourism

Abstract

Nowadays, the issue of terrorism is almost as significant as global warming, because its effects appear in every field, so do in tourism. However, there are different opinions about the extent of its impacts and if these are all negative or there are positive ones, as well.

In our investigation, the effects of terrorism-related activities on tourism are examined, comparing the connections between the variety of tourist attractions and the attacks. We discuss the consequences of attacks against transport systems, accommodations and public events as far as the number of visitors and their travel habits are concerned.

It may seem to be absurd, but we deal with some positive effects of terrorism.

Keywords: terrorism, effect, international, tourism, habit,

Bevezetés

Korunk egyik kiemelkedően fontos problémája a terrorizmus és az ellene folytatott harc, mely jó ideje már világméretű jelenségnek számít. Fogalmának meghatározása összetettségéből fakadóan nem egyszerű, azonban minden a témával kapcsolatos könyv és tanulmány egyetért abban, hogy a terrorizmus a polgári lakosság ellen elkövetett olyan erőszakos cselekedete(ke)t takar, mely mögött valamilyen politikai célkitűzés elérése áll.

Bár a jelenség már az I. századtól kezdődően megfigyelhető, mégis az utóbbi 25-30 évben történt meg jelentőségének felismerése, s csak az elmúlt 10 évben kezdődtek meg az ellene irányuló komolyabb intézkedések (pl. biometrikus útlevel). Ennek egyik legfőbb oka, hogy az utóbbi évtizedekben megváltoztak a terroristák módszerei, célpontjai. Korábban a terrorszervezetek konkrét célokkal főként politikusokat, tehát konkrét személyeket támadtak, ma általánosabb célokért „küzdnek”. Célpontjaik megválasztásánál is fontosabbá váltak a jelképes épületek és a civil áldozatok (pl. 2005. London: metrórobbantás).

A mindkét oldalról – a terrorista csoportok, illetve a terrorizmus ellen harcoló szervezetek részéről – végbemenő változások hatására a turizmus is közvetett és közvetlen kapcsolatba került a jelenséggel, emiatt fontos feladattá vált feltárni a lehetséges összefüggéseket. A terrorizmus és a turizmus közötti pozitív és negatív kölcsönhatások vizsgálatával megtudhatjuk, pontosan mennyire képes befolyásolni az emberek mindennapi életét és utazási szokásait a terrorizmus jelensége.

Anyag és módszer

Vizsgálataink során mind a szekunder, mind a primer kutatás adta lehetőségeket igyekeztünk kihasználni. Statisztikai adatokat gyűjtöttünk össze, s elemeztünk; majd a kapott eredményeket összevetettük az általunk 100 fő körében végzett kérdőíves felmérés során nyert információkkal. Ezek alapján születtek meg végül rövid- és hosszútávra vonatkozó következtetéseink.

Eredmények

Terrorizmus hatásának megjelenése az idegenforgalomban

9/11 merényletsorozata csak a kezdete volt a napjainkat jellemző, a nyugati országokra is egyre inkább áttérjedő radikális terrorista akcióknak, azonban míg egyes közel-keleti, illetve dél- és közép-amerikai államokban a terrorakciók szinte mindennaposak, addig Európában egy-egy támadás sokkal nagyobb „port kavart” azok „ritkasága” miatt.

Egy-egy komolyabb károkat (legyen az tárgyi, személyi vagy mindkettő) okozó terrortámadás akár hosszabb időre is visszavetheti az egyes területeket és forgalmukat. Példaként említhető a 2001. szeptember 11-i merényletsorozat, mely jelentős hatást gyakorolt az Egyesült Államok idegenforgalmának alakulására, s ezáltal az USA beutazó turizmusból eredő bevételeire is.

1. táblázat: **Az USA beutazó turizmusból származó bevételei az 1999 és 2006 közötti időszakban**

Év	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Milliárd US dollár	91,0	98,9	86,3	80,0	76,6	89,3	98,2	104,9

Forrás: Saját szerkesztés a U.S. Travel and Tourism Satellite Accounts for 1998-2006 c. cikk alapján

9/11 hatása az USA turizmusának tekintetében egészen 2005-ig érezhető volt, mivel a 2000-ben elért bevételi szintet csak ekkorra sikerült újra megközelíteni (2000-ben 98,9 milliárd US\$, 2005-ben 98,2 milliárd US\$). A beutazásból származó bevételekben a legsúlyosabb visszaesést 2003-ban mérték: 76,6 milliárd US\$ volt az éves bevétel, amely 22,5%-os csökkenést jelentett a 2000-es év 98,9 milliárd US dollárjához képest.

A desztinációk idegenforgalma és a terrorizmus összefüggései

Egy-egy ország látogatottságának mértékét több tényező határozza meg, azonban elsődlegesen a látogatón múlik, hogy milyen úticélt választ. A potenciális turista döntését alapvetően meghatározza rendelkezésre álló szabadideje, diszkrecionális jövedelme és motivációja. Ezek mellett számos egyéb szempontot is figyelembe vesz úticélja kiválasztásánál: fellelhető

vonzerők, szálláslehetőségek, étkezési- és szórakozási lehetőségek, infrastruktúra, higiénia, közbiztonság. [MICHALKÓ 2004.] Ez utóbbiak inkább szubjektív tényezőnek mondhatóak, azonban egy dolog minden turistában közös: a biztonság iránti igény. (Jelentőségét mutatja, hogy a Maslow-piramisban is a 2. szinten helyezkedik el.)

A terrorcselekmények száma szerint leggyakrabban támadott 10 állam között ott szerepel Spanyolország (6. hely) és Törökország (8. hely). [www.start.umd.edu/gtd/ 2008.] Spanyolországban nemcsak, hogy magas a látogatószám, de az UNWTO adatai alapján 2009-ben a 3. helyen állt a nemzetközi turistaérkezések számának nagyságát tekintve. [UNWTO 2010.] Tehát nem mondható ki egyértelműen, hogy önmagában a terrorizmus okozná a turisták számának csökkenését. Felvetődik a kérdés: akkor van-e tényleges összefüggés a merényletek száma és a látogatószám alakulása között, vagy esetleg más tényezők (pl. az ország vonzerőinek gyengesége, rossz marketing, stb.) okozzák az idegenforgalomban tapasztalható gyenge teljesítményt?

Kérdőíves felmérésünk eredményéből kiderült, hogy az emberek tisztában vannak vele, hogy melyek az utazás szempontjából biztonsági kockázatot jelentő országok. A „Soroljon fel néhány olyan országot vagy várost, ahol Ön szerint fennáll a terrorfenyegetettség veszélye!” nyitott kérdésre 100 megkérdezett közül 77 válaszában szerepelt Irak, 52-ében Afganisztán, 30-ében pedig Irán. Ugyanakkor Pakisztán, India, Törökország és Spanyolország neve is elhangzott. Ez utóbbi államok egytől egyig szerepelnek a GTD mérése szerint legtöbbször támadott 10 ország listáján. A válaszok között az Egyesült Államok, illetve Nagy-Britannia is megtalálhatóak, ami arra utal, hogy az emberek tudatában még élnek a 2001-es, illetve a 2005-ös év eseményei (WTC elleni merényletek és a londoni robbantás-sorozat).

A magas szintű terrorfenyegetettség és az alacsony látogatószám közötti összefüggést erősíti a felmérés egy másik kérdésére („Elutazna-e olyan országba, amelyről tudja, hogy magas a terrortámadás kockázata?”) adott válaszokból leszűrt eredmény. A válaszadók mindössze 12%-a felelt „Igen”-nel, 22%-uk pedig az „Igen, de csak ha muszáj” lehetőséget választotta. Ez a megállapítás általánosságban igazolja a biztonság megléte és a látogatószám alakulása közötti összefüggést. Vagyis: ahol megfelelő a közbiztonság, ott a látogatószám jóval magasabb, mint azokban az országokban, ahol mind a lakosság, mind az utazóközönség ki van téve egy esetleges terrortámadás veszélyének.

A közlekedés és a terrorizmus

A közlekedés az alpinfrastruktúra része a közművekkel és a kommunikációval együtt. Minél fejlettebb, kiépítettebb egy-egy metróvonal vagy közlekedési csomópont, annál egyszerűbb és gyorsabb a közlekedés, s annál nagyobb forgalmat képes lebonyolítani. Pontosan ez az ok-okozati összefüggés az, ami az elmúlt években - és napjainkban is - vonzó célpontokká teszi a közlekedési eszközöket a terrorszervezetek számára. Mivel az idegenforgalomban mind a szárazföldi, mind a légi és vízi közlekedés eszközeinek használata jelen van (utasszállító repülőgépek, luxus óceánjárók, túrabuszok, vonatok, saját- vagy bérautó), ezért elmondható, hogy ha a terrorizmus hatással van közlekedésre, akkor azon keresztül hat a turizmusra is.

Ha a merénylet közvetlenül egy adott közlekedési eszköz ellen irányul, vagy magával az eszköz segítségével hajtják azt végre, akkor egy ideig jelentősebb visszaesés tapasztalható, az annak mindennapi, illetve idegenforgalmi célú használatában. (Pl. 2001. szeptemberében, s az azt követő néhány hónapban a légi utasforgalom érzékelhetően visszaesett a World Trade Center ikertornyai elleni gépeltérítési merénylet következtében.)

A nemzetközi terrorizmus tevékenységének a közlekedéssel kapcsolatos tendenciái azt mutatják, hogy a vasúti és a közúti (azaz a szárazföldi) közlekedés terrorfenyegetettsége sokkal magasabb, mint a légi közlekedésé. Ennek oka, hogy a légi közlekedés szabályainak, a biztonsági berendezéseknek és protokoll eljárásoknak a nemzetközi szintű szigorítása és alkalmazása miatt a repülőterek és repülőgépek már nem jelentenek könnyen támadható célpontot a terroristák számára. [HORVATH 2006.]

Valószínűleg ennek hatására született az alábbi eredmény a kérdőív azon kérdésével kapcsolatban, hogy: „Mi a véleménye a repülőgéppel történő utazásról? (több válasz is megjelölhető)”. A válaszokból kiderül, hogy a megkérdezettek legtöbbször a „gyors” opciót jelölték meg (39 db). Ezt követi - megjelölés gyakorisága szerint - a „drága jegyárak” (32 db), a „kényelmes” (25 db), és a „biztonságos” (19 db) válaszok. Legkevesebbszer a „nem biztonságos” opció került bejelölésre, mindössze a 3 válaszadó tett X-et a jelölőnégyzetbe. A fenti adatok tekintetében az a következtetés vonható le, hogy az emberek nem félnek repülni, mivel többségük vagy konkrétan „biztonságos”-nak tartja a légi közlekedést, vagy ha nem is tartja annak, de nem gondol rá veszélyes közlekedési formaként.

A szárazföldi közlekedést érő támadások, bár az utóbbi években sűrűsödtek – a reptéri ellenőrzések szigorodása következtében a szárazföldi járművek váltak a fő célpontokká -, mégsem okoznak olyan méretű utasforgalombeli visszaesést, mint a légi közlekedés ellen elkövetett merényletek. A 2004-es madridi, ill. a 2005-ös londoni terrortámadás sem járt forgalomcsökkenéssel, mint ahogy az megfigyelhető a 2. táblázatban.

2. táblázat: A vasúti közlekedés utasforgalmának alakulása 2004 és 2008 között (millió fő)

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Spanyolország	594,09	615,92	629,07	620,64	614,73
Egyesült Királyság	1063,06	1096,14	1146,41	1229,63	1304,59

Forrás: Saját szerkesztés az EUROSTAT adatai alapján

Annak, hogy a szárazföldi közlekedésben nem tapasztalható több hónapon, esetleg éveken át tartó visszaesés, az a legfőbb oka, hogy az embereknek napi szinten kell használni az autókat, metró, buszokat, vonatokat (pl. munkába, iskolába járás). A másik fontos tényező, amivel forgalomcsökkenés hiánya magyarázható, hogy 9/11 óta az államok és az emberek is felkészültebbek mind technikailag, mind lélektanilag az esetleges támadásokra.

Szálláshelyek, ill. egyéb idegenforgalmi célt szolgáló létesítmények és a terrorizmus

Jóval magasabb látogatószámmal kell kalkulálni azokban az országokban, ahol kiépített üdülőtelepek és fejlett szolgáltatóipar várja a turistákat (Pl. Török Riviéra, Hurghada). Ugyanakkor az üdülővárosok mellett a fővárosok és egyéb nagyvárosok szintén jelentős vendégforgalommal büszkélkedhetnek, hiszen „korunk metropoliszaiban koncentrálnak a politikai, közigazgatási, gazdasági, turisztikai szórakoztató intézményrendszerek és az azokat kiszolgáló infrastruktúrák.” [HORVÁTH 2006.]

Az emberek többsége, ha teheti, nyaralásra szánt szabadidejét inkább egy-egy – a fenti jellemzőkkel rendelkező- fejlett államban, vagy egy fejlődő, de egzotikus országban, városban tölti el. Ezt a megállapítást a kérdőíves felmérésem során kapott eredmények támasztják alá (a „Hová utazna el legszívesebben?” kérdésre 100 főből 98 adott értékelhető választ). Az első helyen az Amerikai Egyesült Államok végzett 19%-kal, majd a rangsorban Spanyolország (10%), Görögország (8%), az Egyesült Királyság és

---

Ausztrália (6-6%) követik. Az első tíz desztináció közé bekerült még Párizs, Dubai, Bora Bora, Olaszország és Thaiföld is. India kivételével a válaszként adott országok egyike sem szerepel a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma által kiadott nem javasolt, valamint fokozott biztonsági kockázatot jelentő országok listáján.)

Annak ellenére, hogy – mint az a felmérésből kiderül- az utazók többsége elkerüli a terrorfenyegetettségnek kitett desztinációkat (pl. India, Izrael, Indonézia), mégis előfordul, hogy egy-egy támadás alkalmával turisták válnak áldozattá. „A szinte teljesen véletlenszerűen kiválasztott áldozatokat követelő terrortámadásokat elsősorban bevásárló központokban, kulturális és sportlétesítményekben, éttermekben, szórakozó helyeken, múzeumokban, közlekedési eszközökön és a turisták által gyakran látogatott helyeken követik el.” [HORVÁTH 2006.]

Mindezek ellenére elmondható, hogy akárcsak a szárazföldi közlekedési eszközök esetében, a látogatóforgalmat sem befolyásolja hosszútávon egy-egy merénylet. Ennek oka lehet, hogy azokban az országokban, ahol mindennaposak a bombarobbantások, azért nem változik számottevően a vendégforgalom egy-egy terrorakciót követően, mert a terrorizmus jelensége már-már megszokott dolognak számít. Indonéziában, például minden évben történik olyan merénylet, amelynél turisták is áldozatul esnek, ennek ellenére évről évre még némi növekedés is kimutatható, hiszen 1998 óta lassan, de fokozatosan nőtt a nemzetközi turistaérkezések száma (2000-ben: 5 millió fő, 2009-ben közel 7 millió fő turista látogatott el az országba). [UNWTO 2010] Azokban az államokban, ahol csak elvétve fordul elő egy-egy támadás, ott sincs számottevő hatással a terrorizmus a látogatószám alakulására. Mivel az utazóközönség tisztában lehet az adott államot ért támadás eseti jellegével, ezért nem tarthat egy újabb merénylet lehetőségétől (pl.: Anglia, London - metró). Ugyanakkor az ország vezetésének a terrorakciót követő gyors reakciója, ill. a szükséges biztonsági intézkedések megtétele szintén hozzájárulhat a merénylet következtében megingott biztonságérzet helyreállításához.

„Eseti” támadás történt Spanyolországban 2004. március 11-én. A vonatrobbantást követően nem tapasztalható visszaesés a nemzetközi turistaérkezések számában. Az Egyesült Királyság esetében is hasonló a helyzet. 2005-ben - a londoni metrórobbantás évében - nincs tapasztalható változás a nemzetközi turistaérkezések számában. Ezzel ellentétben, 2009-ben jelentős csökkenés következett be mindkét ország látogatószámában, melynek kiváltó tényezője: a gazdasági válság. (Nagy-Britanniában a nemzetközi turistaérkezések száma 2009-ben 30 millió fő alá csökkent.

(Utoljára 2005-ben mértek a 2009-eshez hasonló értéket, akkor az éves látogatószám kb. 28 millió fő volt.) Következtetés: a gazdasági válság sokkal nagyobb (negatív) hatással van a nemzetközi idegenforgalomra, mint a terrorizmus. Egyedül az Egyesült Államokban volt tapasztalható jelentős visszaesés az ellene irányult 2001-es „eseti” támadást követően, s ez a terrorakció, ha csak rövid időre is, de nemzetközi szinten is befolyásolta az idegenforgalom alakulását.

Rendezvények és a terrorizmus

Terrorizmus szempontjából a nemzetközi-, az európai- és a világrendezvények számítanak a legveszélyeztetettebb célpontoknak. (A kisebb hatókörű rendezvények inkább a nacionalista és szeparatista mozgalmak esetében jelentenek potenciális támadási felületet, ill. pl. két ország közötti feszült politikai viszony esetén: pl. palesztin-izraeli konfliktus.) Napjainkban a fejlett országokban azonban már nem jellemző, hogy egy-egy nemzetközi szintű eseményen sikerrel járnának a terrorszervezetek, köszönhetően a rendkívül magas szintű biztonsági intézkedéseknek. A 2008-as pekingi olimpián például az alábbi „elővigyázatossági” óvintézkedéseket vezették be: föld-levegő rakétákat telepítettek; Peking 200 km-es körzetéből kitiltották a sportrepülőket; háromszoros védelmi gyűrűt építettek ki a sportesemények helyszínei körül; a játékoknak még otthont adó egyéb városokat (pl. labdarúgás estében) biztonsági kamerákkal „árasztották el”, így Pekingben és Sanghajban pl. 250-300 ezer kamerát helyeztek üzembe; stb. [biztonsagpolitika.hu 2010.]

A rendkívüli elővigyázatosság a korábbi negatív tapasztalatokból ered (1972-es müncheni olimpia, 1996-os atlantai olimpia eseményei). [WÉBER 2009.] A rendezvénybiztosítás erősödése - főként a nagyobb hatókörű eseményeket tekintve - lényegében a terrorizmusnak köszönhető, mivel ezeken a rendezvényen mindig magasabb a fenyegetettségi szint. Manapság a programok látogatóforgalmára nincs kihatással a terrorizmus, mivel a fejlett, s a legtöbb fejlődő államban is szinte lehetetlen, hogy a szigorú biztonsági ellenőrzések, ill. intézkedések mellett előforduljon egy-egy merénylet.

Törvények és jogszabályi változtatások

2001. szeptember 11. óta jelentős törvényi intézkedések születtek a terrorizmussal szemben folytatott harcban, de persze már korábban is léteztek a jelenséggel foglalkozó jogszabályok (pl. Magyarországon: 1995. évi CXXV. törvény)

A 2001. évi LXXXIII-es törvény már konkrétan „a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről” szól, s több ponton érinti az idegenforgalmat is, mivel lehetővé teszi egyes külföldi személyekkel, illetve más országok állampolgáraival szemben a beutazási korlátozás vagy tilalom elrendelését; illetve a légi-, vízi-, közúti- és vasúti közlekedéssel kapcsolatos tilalom elrendelését. [2001. évi LXXXIII tv.] A 2112/2004 (V. 7.) kormányhatározat pedig nem más, mint a Magyar Köztársaság terrorizmus elleni küzdelem feladatainak meghatározására és e feladatok hatékony végrehajtására létrehozott terrorizmus elleni nemzeti akcióterve.

Az Egyesült Államokban a Kongresszus által hozott USA PATRIOT Act elnevezésű törvény foglalkozik a terrorizmussal és az ellene való intézkedésekkel. A „hazafi” törvény több intézkedést is magában foglal a megfigyelési folyamatok és a belföldi biztonság terrorizmussal szembeni növelésével, a terrorizmus elleni büntetőjog szigorításával, a hírszerzés fejlesztésével, stb. kapcsolatban. Ebből adódóan megosztotta az Egyesült Államok lakosságát, mivel sokak szerint több ponton a személyiségi jogokat sértő rendelkezéseket tartalmaz (például: lehetővé tették a terrorizmussal kapcsolatos vezetékes, szóbeli és elektronikus kommunikáció lehallgatását). Mindezek ellenére a törvény számos pozitívumot is magában hordoz, mint például az amerikai arabok és muszlimok ellen irányuló negatív diszkrimináció elítélését. [USA PATRIOT Act 2001.]

Reptéri ellenőrzések, belépési procedúrák is megváltoztak, mivel a jogszabályi változások nem kerültek el a közlekedésben alkalmazott ellenőrzési és beléptetési rendszereket sem. A biometrikus azonosító program célja az országba be- és onnan kiutazó személyek biometrikus adatainak (ujjlenyomat, arckép, DNS) automatizált összegyűjtése, valamint rendszerezése. Egy másik fontos biztonsági fejlesztése korunknak a testszkenner (a teljes test röntgensugarakkal történő átvilágítása), melyet szintén alkalmaznak a reptereken.

[www.origo.hu/tudomany/index.html 2009.]

A terrorizmus hatása az utazóközönségre: az utazási szokások alakulása

Mennyire fontos a biztonság napjaink emberének? Befolyásolja-e megléte vagy nem léte utazási döntéseiben? Hiszen megeshet, hogy azért nem Balira utaznak nyaralni, mert Indonézia a fokozott biztonsági kockázatot rejtő országok közé tartozik, és minden évre jut egy-egy terrormerénylet is.

Kérdőívünkben két kérdés is erre kereste a választ, de helyhiány miatt csak az egyik kérdés válaszait ismertetjük. Az utazási szokásokat vizsgáltuk úgy, hogy rangsorolniuk kellett a válaszadóknak: „Tegye sorba az alábbi országokat aszerint, hogy melyikbe utazna el legszívesebben! Írjon 1-est ahhoz az országhoz, ahová legszívesebben ellátogatna, és így tovább.” A sorba rendezendő 10 ország között nyaralás szempontjából népszerű desztinációkat, ill. háború sújtotta államokat egyaránt feltüntetünk. (A témára irányuló második, hely hiányában részletesen nem tárgyalt kérdésünk: „Hová utazna el legszívesebben?”.)

Az 1. helyre a válaszadók többsége Görögországot (31 fő), Spanyolországot (27 fő), vagy az USA-t (25 fő) rangsorolta. A 2. és 3. helyen legtöbbször szintén ezek az országok szerepeltek, mivel akinél nem az 1. helyre került pl. Görögország, annál a 2. vagy 3. helyezést kapta a rangsorban. A középmezőnyben (4. és 5. hely) legtöbbször Törökország és Indonézia – Bali szerepeltek. Bosznia-Hercegovina a 6., Szomália a 7. helyen szerepelt legtöbbször a kérdőívet kitöltők rangsorában. A válaszadók legkevésbé szívesen Izraelbe, Irakba és Afganisztánba utaznának el. A kérdőívet kitöltők felállított rangsorainak összesítése alapján, illetve a saját, szabad választáson alapuló kérdésre adott válaszokat figyelembe véve elmondható, hogy az utazóközönség által preferált desztinációk kevésbé vannak kitéve a terrortámadások kockázatának, mint azok, amelyeket a rangsorban az utolsó néhány hely valamelyikére sorolták. Kijelenthető tehát, hogy a terrorizmus hatással van az utazási döntésre, s ezen keresztül az utazási szokásokra.

Terrorizmus pozitív hatásai

Bár abszurdnak tűnik, mégis meg kell említeni a terrorizmusból származó pozitívumokat. Az egyik legfontosabb pozitívumként értékelhető a biztonságtechnika fejlődése. A bevezetett biztonsági intézkedések, az újonnan kifejlesztett ellenőrzési módszerek – ha nem is teljesen a terrorizmus elleni küzdelem eredményeképp jöttek létre – nagy előrelépést jelentenek. Bár igaz az, hogy a különböző biometrikus azonosító eljárások most még időigényesek, azonban a folyamatosan zajló kutatások és fejlesztések ezt a problémát is igyekeznek megoldani. A terrorizmus másik pozitív hatásaként – mely a támadott ország gazdaságára, és turizmusára nézve előnyös lehet – beszélnünk kell egy az idegenforgalomhoz szorosabban kapcsolódó jelenségről, napjaink egyik újszerű (de nem új keletű) utazástípusáról, a katasztrófaturizmusról. [KATONA 2008.] Bár a legtöbb embert az erkölcsi normái, és az embertársai iránt érzett empátia visszatartja az ilyen típusú utazásoktól, azonban mindig van, akit vonzanak a különböző katasztrófák (pl. a Van Aemstel Produktes Amszterdamban alakította már speciálisan a

természeti katasztrófák, emberi tragédiák köré útjait [www.fmh.hu 2010.]). Magyarországon ez a turizmustípus még nincs jelen az utazásszervezők kínálatában, de felmérésünkéből kiderült, hogy hazánkban is lenne igény ilyen típusú utazásokra. Az „Ön részt venne-e egy Oszama bin Laden életével kapcsolatos körúton?” kérdés érdekes eredményt hozott a válaszok arányát illetően. A válaszadók 30%-a (1/3-a) részt venne az említett körutazáson.

Következtetések

A témára irányuló primer és szekunder kutatásainkból kiderült, hogy bár létezik összefüggés a terrorszervezetek által elkövetett merényletek és a desztinációk idegenforgalmi számadatainak alakulása között, azonban ez az esetek többségében nem érzékelhető kiemelkedően, illetve nem jelenik meg a turizmus minden területén (pl. szárazföldi közlekedés ellen elkövetett merényletek). Vagyis a terrorizmus befolyása nem mondható számottevőnek - különösen igaz ez, ha hatásait a gazdasági válságéval vetjük össze. A terrorizmus idegenforgalomra gyakorolt hatásának időbeli kiterjedésének vizsgálatakor kiderült, hogy a jelenség - 1-2 kivételtől eltekintve (pl. 9/11) - nincs befolyással hosszabb távon az idegenforgalom különböző területeire, nem okoz jelentős változást a desztinációk látogatóforgalmában. Ha a terrorizmusnak mégis sikerül valamilyen módon érzékelhetően befolyásolnia a turizmus alakulását, akkor a közvetlen és közvetett hatások közül inkább az utóbbiak azok, amelyek viszonylagos sikerrel teszik ezt. Ilyenek például az újonnan alkotott törvények és biztonságtechnikai intézkedések, melyek hosszú távon fennmaradnak - azonban még ezek sem képesek az utazási szokások drasztikus megváltoztatására.

Forrásjegyzék:

- [1.] Horváth A. [2006.] Terrorfenyegetettség: célpontok, nagyvárosok közlekedés. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 10. évf. 3. 136–152 p.
- [2.] Katona J. [2008] A katasztrófaturizmus szerepe napjaink turizmusában. Kézirat. Sopron, 50 p.
- [3.] Kern, P. V.–Kocis, E. [2007.] U.S. Travel and Tourism Satellite Accounts for 1998-2006. Survey of Current Business 11 p.
- [4.] Michalkó G. [2004.] A turizmuselmélet alapjai. Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, 218 p.
- [5.] Molnár N. (szerk.) [2009.] Turizmus és terrorizmus. Új Szó - Szlovákiai Magyar Napilap, 37. évf. p. 222.

- [6.] UNWTO [2010.] Tourism Highlights 2010 Edition. 12 p.
- [7.] USA PATRIOT Act, (U.S. House of Representatives 3162, Public Law) 2001.
- [8.] Wéber K. (szerk.) [2009.] A terrorizmus. 3. Évezred Extra. 104-113. p.
- [9.] 2001. évi LXXXIII tv. – A terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések megszigorításáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről.
- [10.] <http://www.origo.hu/tudomany/20071105-biometrikus-azonositas-jovo-mar-a-jelenben.html> [2009.]
- [11.] http://www.bea.gov/scb/pdf/2007/06%20June/0607_Travel.pdf [2008.]
- [12.] http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rail_pa_total&lang=en [2009.]
- [13.] <http://hu.wikipedia.org/wiki/Turizmus> [2009]
- [14.] http://hu.wikipedia.org/wiki/2012._%C3%A9vi_ny%C3%A1ri_olimpiai_j%C3%A1t%C3%A9kok [2010]
- [15.] <http://www.biztonsagpolitika.hu/?id=16&aid=704&title=peking-keszen-all> [2010.]
- [16.] http://www.fmh.hu/fokusz/20070626_gyilkossagtura [2010.]
- [17.] <http://www.start.umd.edu/datarivers/vis/GtdExplorer.swf> [2008.]
- [18.] <http://index.hu/kulfold/ttl1299/> [2010.]

Szerzők:

Varga Henriett

Turizmus-menedzsment szak, I. évf.
varga_henriett@citromail.hu

Dr. Bagdi Róbert

főiskolai docens
Károly Róbert Főiskola
Turizmus és Területfejlesztési Tanszék
rbagdi@karolyrobert.hu